

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Jncipit vtilissim[us] tractat[us] q[ui] intitulator
horologiu[m] eterne sapi[enti]e**

Seuse, Heinrich

Allosti, 1486

De diuersitate admira[n]da doctri[n]aru[m] atq[ue] discipulo[rum].

urn:nbn:de:hbz:466:1-30857

tua efficacit̄ p̄sensisti: ac sanguinis eius aspgine rubricata fuisti
Etq; sola fidelitatē p̄fectā vsq; in finez seruasti: ⁊ magno cū do
lore a tumulto filij tui sepata fuisti: tibi hec oīa cōpassiōis vulne
ra p̄ singulari gr̄a ad memoriā reuoco v̄go pia. Et sic nūc q̄q; af
fectu deuoto in̄ cordis mei brachia o mat̄ venerāda te excipio
⁊ cōpassiōis te lacrimas associās: p̄ portā ciuitatis q̄ndā hirlin
ad domū reduco: p̄teritoꝝ gestoꝝ sub exēplo. Sic o mat̄ gr̄e: in
extreme hore examine aīa mea: ⁊ cūctoꝝ et̄ne sapie discipuloꝝ
de corpis ergastulo exeuntiū: a te suscipiant: ⁊ ad illā celestem
hierusalē cū gaudio p̄ducant. Amen.

Explicit liber primus.

Incipit tabula huius secundi libri.

51. **D**E diuersitate admirāda doctrinarū atq; discipuloꝝ. **D**e
sciētia vtilissima homini mortali q̄ ē sciri mori. **F**ormu
50. la cōpendiosa vite spūalis. **Q**ualit̄ xp̄us in sacramēto eucaris
tie sit deuote recipiendus. **Q**uomō et̄na sapia sit ex toto corde
⁊ ex tota aīa iugit̄ omni tpe laudāda. **I**nformatio qualit̄ pre
missa sint trabēda ad sermones ⁊ collatiōes. **Q**ualit̄ multi fi
72. 74. deles possunt sapiām diuinā despōsare: ⁊ quō p̄ quotidiana q̄
dam exercicia debeāt se continue in eiusdem amore renouare.
79. **F**ructus multiplex diue b̄ndictionis quē discipuli sapie p̄me
rent̄ accipere ex eius despōsatione.

Explicit tabula.

Incipit liber secūdus. De diuersitate admirāda doctrinarū
atq; discipuloꝝ.

Sapientia oīm antiquoꝝ
exquirebat quidā auidus sapie discipulus: ⁊ narra
tionē viroꝝ nominatoꝝ iuestigabat: versucias pa
bolarū scire cupiebat: ⁊ occulta puerbioꝝ exq̄rebat
Cor suū tradidit ad vigilandū diluculo ad dñm q̄
fecit illū: supplicās vt ip̄m de hac vita migrare nō
fineret. anteq; ad cognitionē vere ⁊ sūme phie pueniret. Interī
vero dū d studio ad studiū pgeret: ⁊ vndiq; hoc qd̄ sitiebat aui
de q̄reret: nec vsq; idip̄m qd̄ q̄rebat s; eius imaginē inueniret.
Quadā vice videre sibi videbat q̄li q̄ndā sperā aurea mira am
plitudie diffusaz: ⁊ pulcritudie gēmarū p̄ornatā: vbi cunctarū

51
artiū z sciētiarū magistri z scolares inumeri degebāt. In spera
aūt predcā due māñones disticte fabricate crāt: z qlibet harum
suos doctores z discipulos hēbat. Prima q̄ ē inferior: videlicet
liberaliū artiū z mechanicarū: ac phoz diuersorū inumerā ml-
titudinē cōtinebat. Ibi astrologi ī astrolubio suo ludebāt. Phi-
fici naturas rerū subtilit̄ cōsiderabāt. Geometrici cū dimēsiōib⁹
suis se occupabāt. Musici certas vocū pportiones dabāt: z qlibz
facultas ea q̄ ad se ptinebāt tractabāt. Ad medicorū erat medi-
ci tractabāt: fabrilia fabri. Verū hy oēs q̄si velamē sup faciem
hīe videbant: z cū estu vehemētissimo laborarēt: dulci quodaz
poculo recreabant qd̄ tñ sitim ad plenū nō extigebat: sz aridi-
tatē generās sitire magis ac magis faciebat. In q̄bus scolis dū
predcūs discipulus paululū substitisset: gustato huiusmōi pocu-
lo nausēā hīe cepit: quā ob causaz has resignās ad secūdā māñ-
onē accessit. Erat aūt māñio illa pulcra valde: z mira varietate
picturarū decorata. Stās igit̄ añ ostiū talē repperit ibidē super
scriptionē. *Hec ē scola theologice vitatis: vbi magistra eterna
sapia: doctrina vitas: finis etna felicitas.* Quib⁹ plectis festināt
accurrit: z scolas itrauit: cupiēs totis viscerib⁹ hui⁹ scole discipu-
lus eē: p quā sperabat se ad finē desideratū pueire. *Fuerit in hac
scola tres studētū ordies atq; doctoz.* Quidā in fra ppe ianuaz
sedebāt gustu carētes: z vultū ad exteriora ouersū hītes. In or-
eoz mellea q̄q; vba ab ore sapie pcedētia in liquorē felleū ouer-
tebāt: ex q̄ potu iebriati: spū quodā iflatorio discēdi videbant:
ita vt statim in supbiā se erigerēt: regū animos iduerēt: platuras
z gradus diuersos ābirent: ac p motiōes q̄rerēt z ī magnis z in
mirabilib⁹ sup se ābularēt. Speculatiōi scibiliū solū intēdebant
affcū vō frigidissimi remanebāt. Ex ore eoz q̄si farina subtilissi-
ma pcedebat: z s̄btilia terebāt. Vox eoz q̄si es sonans: aut cym-
balū tymniēs: aures hoīm vberabat: sz ad cor minime puenit.
Corā oculis eoz velut nigri ethiopes demones ludentes salta-
bāt: z eis cathedras honoris crebri⁹ pponebāt. Quibusdā aurū
z argētū z latas possessiōes oñdebāt. Quibusdā vō lōga z colo-
rifera pallia iduebāt: z almucia d̄licata capiti eoz supponētes
pcedere eos ḡdu ābiciofo faciebāt. Qui obducto supcilio atto-
nitos hītes oculos: caput mouētes: ac digitos extēdētes: sapiē-
tiā suā cūctis trāseūtib⁹: buccis crepātib⁹ oñtare ābiebāt. Sicq;
sapiam studētes: z isipientē viuētes: ab īmicis callide deludebā-
tur. Eratq; oīm istoz vn⁹ labor z intētio ascēdere z appere. Nā
ob hāc cām solūmodo ī studio laborabāt: vt postmōz maiores

folio 40. 59.

et est ordinis An
quodam

libertates ad pagendū corpis curā in desiderijs assc̄q̄ possent: et facultatē faciēdi q̄ vellēt sine cōtradictione haberēt. Leonē q̄ppe rugientē q̄s audeat puocare: Rem mirandā discipulus in hac māssione aduertit et risu dignā. Nā celit̄ delapsa q̄si pila argentea in eos currebat: q̄ ex sua pulcritudinē et p̄ciositate oim in se aspectū puocabat: q̄ ab oibus amabat et desiderabat: q̄ ip̄a se habētib⁹ glām et honorē p̄stabat. Hęc dū quidā in ceteros et super ceteros doctor egregi⁹ in manu haberet. et ex hoc p̄ totū mū dū sonaret: eiusq̄ doctrina singularit̄ sic rosa sine spina: et sic sol absq̄ nube p̄clarissime rutilaret. Multi ḡ vidētes et iuidētes: sibi pilā de manu auferre modis q̄bus poterāt attēptabāt: et nūc sagittas acutas: nūc lapides duos iaciētes nihil p̄ficiēbāt. Sed mirū in modū in seip̄is affligēbāt: et p̄p̄rijs sagittis p̄cuciebāt. Hęc pila dū in eos curreret: studebāt h̄ q̄ aderāt nō tam ip̄az cōprehēdere: q̄ p̄ posse eā de manu alteri⁹ p̄cutere et rape: et ostēdere q̄ ali⁹ ip̄am nō hēret: eāq̄ nō tā explicabāt q̄ q̄busdā impli cationib⁹ iuoluebāt. Quēstq̄ in eos p̄chpudor mirabiles cōtentiones: clamores: et cōtrarietates de hac pila. Hoc autē tediū magnū ac displicentiā in aīo multoz audiētū generabat. Nam p̄ hoc nō tam p̄ficiēbāt: q̄ gymnasio vel spectaculo vano in se se dolebāt. Quidā autē in eos sic circa pugnas v̄boz languentes et se mutuo iuadētes: ac tanq̄ gallos cōpugnātes deridebāt. Cūq̄ discipulus a circūstātib⁹ q̄reret: q̄d nā hoc mirabile eēt. Respōsus ē a quodā q̄ h̄ pila argētea signaret vitatē sacre scripturū lucidā sonorā et icorruptibilē. Subditq̄ h̄ vitas a modernis q̄busdā nō tā studiose q̄rit q̄ ip̄ugnat: dū qlibet p̄ ip̄a adipiscēda nō laborare videt: s̄ totis virib⁹ pbare cōtēdit q̄ quis ali⁹ ip̄am vitatē neq̄q̄ habeat: et ex h̄ seip̄m p̄ferre: et aliū sup̄inere intēdit: et p̄ide fiūt ip̄obatiōes replicatiōes ac opinionū nouitates mirabiles: q̄ magis in admirationē ducūt: q̄m vtilitati p̄ficiāt audiētū. Nepe vitatē quā referare auditorib⁹ debuerāt: q̄busdā intētiōibus et vocabuloz nouitatib⁹ ignotis velāt: et p̄p̄t̄ oñtationē vanā ip̄am plerūq̄ reddūt vitatē obscurā. Quēst̄ p̄terea ex ip̄is nōnulli q̄ repere docere volebāt: q̄d nō ope s̄ meditatione didicerant: eozūq̄ doctrina non ex vita atq̄ exerciciozū frequentia sed ex affirmatione processit sola. Nam libros sanctorū patruz qui olim vigēte religione: et florēte deuotione: in visu erāt sicut collationes patruz: et similia deuotiōis germina. vbi deuotionis fundamēta et sp̄ualis sc̄ia et totius p̄fectiōis continet̄ sūma. que hoīem ad compunctionē et sup̄ius recognitionē: et deuotiōis

lib. 1. patrum
antiquorum
59.

pdite restaurationē: ad diuinū trabunt feruorē: spernentes: ad
 ea scripta q̄ abitioni deseruūt vel questiōi cōuertebāt. **Q**z si p̄
 missa īspiciebāt: nō p̄pter nouā deuotiōis grām adq̄renda: sed
 prop̄t meliorē cōsecutionē finis ab ip̄is intēti hoc faciebāt. **S**e
 ip̄os nāq; inaniē exaltare: vel pascere p̄ncipaliē cupiētes: hūma
 nā intēdebāt retributionē: z sic p̄dolor de seip̄is desperantes:
 vel p̄ximos plus q̄ seip̄os diligētes: aut certe sup̄iores se p̄tib⁹
 estimātes: deuotiōis studia nō curabāt. **L**ibros nāq; huiusmōi
 purissimā deuotionez cōtinētes p̄miserūt ex negligētia vetusta
 te cōsumi: sola sermonū volumina: z siq̄ sūt talia q̄ p̄pria īplent
 marsubia studiosē reuoluētes z sibi p̄ciosē cōpantes sub specie
 pietatis: miseri seip̄os neglexerūt. **E**t tñ velut ficus fatua: q̄ fo
 lys quidē abundat: fructu autē caret: modicū in pplō fructū dēde
 rūt: q̄ppe hoīes v̄boz folys abūdantes: fructu d̄uotiōis steriles
 remāserūt. **Q**uidā autē ex eodē p̄mo discipuloz numero: cū p̄la
 tiones intētas cōseq̄bant: exīde honestatē q̄ndā vite ac moruz
 cōdignā aī oculos hoīm: q̄ñ quoddāz sanctū sclāre apocriśādo
 induebāt: v̄tutē autē eius abnegabāt. **N**ā pacē p̄pria q̄rentes: pa
 cē autē salutē aīarū dissimulātes: nimis remisse z negligentē ege
 rūt. **A**micos sibi cōsentiētes attrahēbāt: z plus iusto fouebant:
 p̄ quoz fautoriā regnū stabilire p̄sumebāt in euū: q̄ amore p̄po
 excecati nō videbāt vermē q̄ īteriora vite sp̄ūalis corrodit. **S**z
 solūmodo solliciti erāt qualif de foris sibi parif ac subdit] suis
 q̄ndā honestā vitā ad salutē p̄cise sufficientē: viuificatorio autē
 sp̄ū deitus carentē cōpingere possent. **H**y quidā idola ī via po
 sita destruxerūt: yerūtāmē excelsa nō abstulerunt. **N**am z si qd
 forte corrigendū erat ex quo sibi periculū quoddāz euenire v̄t
 etiā displicentiā icurrere timebāt: nec tñ dissimulādo cōueniēte
 trāsire poterāt: in p̄sona hec p̄pria facere recusantes: vicarios d̄
 reliquerūt: z ea q̄ ip̄i velut gygātes sub digito destruere poterāt
 q̄busdā pigmeis faciēda cōmiserūt. **V**idētes autē hy negocium
 supra v̄tutē sibi ip̄ositū p̄transierūt: z aut nō aut min⁹ q̄ oportu
 it fecerūt. **S**ane rectores p̄dicti: cū lapsū tam nōbilē in subditis
 viderūt: hec emēdare sine labore p̄prio cupientes: p̄cepta multi
 plicabāt: ordinatiōes cōgeminabant: z magna eis onera z ipoz
 tabilia iponebāt: ip̄i autē digito suo ea leuare noluerūt. **S**ubditi
 autē ex hoc magis idurati z īuoluntarij effecti: culpā suā in eoz
 rectorū negligētias retorq̄bant. **N**ā p̄dicti nō erāt p̄mi qui ad
 hostes p̄strādos trāsiretarēt: z p̄mi in acie pugnaret: s; ea q̄ ho
 noris erāt vel v̄tilitatis seu cōmodi tēporalis sibi v̄surpabant.

Sermone lib.
 40. 35.
 15.

4. 10.

Non attendentes quasi impossibile est: homines deuotos solis reduci vobis: sed magis opibus bonis et viuis exemplis. Si enim reiecto potest aduentu: et sumptuosa expensa quam faciebant ipsi quam ceteros emendare volebant: simpliciter et humiliter se habuissent: et vobis ac exemplis ad omnia ad quam ceteros artium volebant ipsi se primo didissent: utique multum profecissent. Sed quia multa dicere et pauca facere continebantur quasi serpentem cum cauda lubrica apprehendebant: et non solum non proficiebant: sed quotidie in deterius se labi videbant. Et hi omnes predicti de primo ordine studentium secunde mansionis erant. Porro hi qui de secundo ordine erant in statu proprio persistere videbantur. Tercium autem prope magistrum confederant: et aquam sapientie salutaris ex ore eius bibentes inebriabantur intus: ut seipos et omnium aliorum obliuiscerentur et corde et animo: oculis ac facie sursum tenderent: et quodammodo in abyssum diuine speculationis ac dulcedinis immergi et absorpti ad diuinam contemplanda rapentur. Vnde quasi celum stellatum in hoc mundo fulgebant: et velut ardens facula sursum tendens in se ardebat: et proximos quosque in dei amore accendebat. Tales quoque ad prelatos et regimina assumpti erant utilissimi: nam et gratia diuina atque industria humana erant miro modo perditis. **Quia autem discipulus hec diligentissime considerasset: admiratione maxima tenebatur quod nam hoc esset: et maxime de hoc quod de eadem uitate tanta deformitas in diuersis discipulis nascebat: intellexitque quasi uocem dicentem sibi.** Tres ordines quos uidisti: tres modi sunt studendi atque docendi sacra scriptura. **Primum** modus est carnalis: quem habent hi in quibus abundat littera sine spiritu: qui quanto plus litterati: tanto plus superbia inflati: atque nocui sibi et alijs esse noscunt: qui non dei laudem: uel suam et aliorum edificationem: sed suam promotionem querunt. **Secundus** modus est animalis: qui est in his qui simplici quidem oculo in actu scolastico ea que ad salutem necessaria sunt querunt: ueruntamen opera superogationis facere et carismata emulari meliora usqueque negligunt. **Tercium** uero qui et spiritualis: est eorum qui in toto cordis affectu ad ea que perfectionis sunt se uiribus omnibus extendunt: studio se operam dantes: ut sicut intellectus eorum scientia: et sic affectus eorum diuina sapientia repleatur. Et sicut proficiunt in cognitione ueri: sic et in amore summi boni quam gustant et uident quod suauis est dominus: qui se et alios per sacra scriptura ad debitum finem dirigunt: et nihilominus iterius spiritu domini agunt. **Igitur discipulus** alijs obmissis cupiebat cum his mansionem habere: et se totum conferre ad studium illius uere et summe philosophie.

De scientia utilissima homini mortali que est scire mori.

Quem omnes homines natura scire